

MARIA CRISTESCU (1929-2000)

A sosit clipa despărțirii! O aștepta cu înfrigurare, ca pe o eliberare. Sufletul său a părăsit lumea de aici, cu aceeași discreție cu care trupul și-a dus viața printre noi. Deși acum este departe, îi simțim încă prezența și îi păstrăm o vie amintire. Dr. Maria Cristescu, un antropolog de mare valoare, a trecut în neființă, lăsând în urmă o viață dedicată unei munci asidue pentru investigarea în detaliu a structurii morfo-fiziologice a populației României, din perioada actuală și până în cele mai vechi timpuri. Nu îi vom uita nici sfaturile și nici căldura cu care ne înconjură.

Dr. Maria Cristescu s-a născut la 6 martie 1929 în Slobozia. A urmat cursurile școlii primare, gimnaziale și liceale în orașul natal. Din anul 1950 a fost admisă la Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași - Facultatea de Științe Naturale. Tânăra studentă și-a arătat preocuparea pentru anatomia comparată, domeniu în care și-a luat licența, sub îndrumarea prof. Olga Necrasov. A absolvit cursurile facultății ca șef de promoție pe centrul universitar Iași. Ca o recunoaștere a meritelor, în anul 1954 i-a fost oferit postul de preparator la Laboratorul de anatomie comparată și antropologie. Ulterior, a devenit asistent, până în anul 1958. Din același an, devine cercetător științific la Colectivul de antropologie al Filialei Iași a Academiei Române unde, din anul 1968, este promovată ca șef de sector. În data de 14 noiembrie 1968 obține titlul științific de doctor în biologie la Universitatea "Al. I. Cuza" Iași, redactându-și teza sub îndrumarea acad. Olga Necrasov. Lucrarea, intitulată "Aspecte ale creșterii și dezvoltării adolescenților în R. S. R.", bazată pe studiul efectuat pe un număr de peste 21.000 de copii și tineri, a fost deosebit de bine receptată de mediile științifice din țară și din străinătate, fiind răsplătită prin acordarea Premiului "Emil Racoviță" al Academiei Române, la data de 2 martie 1974.

În anul 1971 a fost promovată cercetător principal III.

Tot ca o recunoaștere a rezultatelor muncii sale științifice, în anii 1969 și 1972 i s-au acordat medalii pentru merite deosebite din partea conducerii statului român.

În 1979 a fost promovată cercetător principal II, iar din 1990 a obținut gradul I, în același timp fiind desemnată șef de secție la Centrul de Cercetări Antropologice al Academiei Române-Filiala Iași, apoi secretar științific al Institutului de Cercetări Biologice și membru în biroul executiv al acestuia, timp de 20 de ani desfășurând o activitate plină de devotament față de instituția menționată. În aceeași perioadă a fost vicepreședintă a Comisiei de Antropologie și Etnologie a Academiei Române și membră în Comitetul de redacție al revistelor "Studii și cercetări de antropologie" și "Annuaire roumain d'anthropologie".

În anul 1990 dr. Maria Cristescu a devenit îndrumător de doctorat pentru specializarea "Antropologie", atât în cadrul Universității "Al. I. Cuza" Iași, dar și la Academia Română, fiind o personalitate cu o competență incontestabilă în domeniul respectiv. Astfel, s-au bucurat de coordonarea sa o serie de doctoranzi din diferite zone ale țării, inclusiv semnatarea rândurilor de față, cu toții beneficiind în aceeași măsură de sfaturile sale susținute de un înalt profesionalism, ca și de exigența sa în elaborarea și susținerea tezei de doctorat.

Activitatea sa nu s-a limitat însă numai la efectuarea cercetărilor antropologice pe teritoriul României.

Din 1968 a devenit membru fondator al Asociației Internaționale de Biologie Umană, iar din anul următor a fost cooptată în Grupul permanent de lucru al antropologilor europeni. De asemenea, a făcut parte din Comitetul Român al Uniunii Internaționale de Biologie.

Din 1973, timp de 3 ani, dr. Maria Cristescu a funcționat ca cercetător angajat, "maître de recherche" la Universitatea din Geneva, efectuând studii asupra populațiilor burgunde.

Ulterior, a fost cooptată și într-o echipă mixtă, alcătuită din membri ai colectivului de antropologie al Academiei Bulgare de Științe, ai Catedrei de Antropologie a Universității din Bratislava, ca și din demografi și antropologi din Franța, pentru efectuarea unor cercetări antropologice referitoare la triburile nomade *caraceani*, stabilite pe teritoriul Bulgariei.

Din 1980 a fost aleasă membru asociat de către Consiliul Société d'Anthropologie de Paris, Franța, iar din 1984 reprezentant al României la UNICEF, funcționând în acea vreme și ca șef adjunct al colectivului de coordonare a Secției de Adaptabilitate Umană din cadrul UNESCO.

Ca rezultat al cercetărilor științifice întreprinse, omul de știință Maria Cristescu a publicat individual, sau în colaborare cu alți specialiști, peste 120 de articole de specialitate, în prestigioase reviste din țară și din străinătate. Fiind o prezență activă și neobosită în cadrul vieții științifice interne și internaționale, a participat personal sau prin lucrări, la diverse întruniri științifice, desfășurate între anii 1958-1978 la Moscova, Brno, Chicago, Bordeaux, Kiel, Mainz, Hamburg, Leningrad, Paris, Tokyo, Roma, Monaco, Rostok, Berna. Lucrările realizate de Maria Cristescu au stârnit un real interes în rândul specialiștilor de la noi și de pretutindeni. Ele au fost folosite pentru elaborarea unor tratate și lucrări de sinteză publicate de edituri de prestigiu din Londra, Philadelphia, Oxford, Paris.

Studiile efectuate s-au orientat pe patru direcții principale: paleoantropologia, antropologia populațiilor contemporane, ecologia umană (aceasta fiind inițiată chiar de Maria Cristescu), anatomie comparată. În domeniul ecologiei umane, obiectivul principal a fost acela de a cerceta impactul factorilor de mediu natural și artificial (rezultat din creșterea treptată a nivelului de civilizație și intensificarea procesului de industrializare) asupra indivizilor și a populațiilor, sub aspect biologic, demografic și în diverse etape ontogenetice, începând de la sfârșitul secolului XIX și până la data începerii studiului.

Pe de o parte, datorită complexității ființei umane, dar, pe de altă parte și din dorința de a obține rezultate cât mai corecte și cu o perspectivă mai largă asupra fenomenelor analizate, Maria Cristescu s-a implicat în

efectuarea unor lucrări interdisciplinare, cu colective alcătuite din medici, demografi, psihologi, sociologi, arheologi etc.

În cele ce urmează, dat fiind că o prezentare a întregii palete de subiecte abordate ar fi mult prea vastă, ne vom referi în principal la cele de paleoantropologic, care au constituit și obiectul colaborării permanente între dr. Maria Cristescu și Institutul Român de Tracologie.

Cercetările de paleoantropologie au fost inițiate la Iași de acad. Olga Necrasov, care a ales-o ca prim colaborator pe Maria Cristescu. Relațiile deosebit de bune dintre cele două personalități s-au concretizat nu numai într-o prietenie deosebită, care a durat peste 40 de ani, ci și în opere științifice de o certă valoare, apreciate atât în țară, cât și în străinătate.

O serie de teme importante din domeniul amintit și care au fost abordate de Maria Cristescu se referă la: cunoașterea originii și evoluției antropologice a unor civilizații din țara noastră, identificarea elementelor autohtone sau, dimpotrivă, a celor alogene, care pot lămuri și o serie de neclarități apărute prin cercetarea arheologică, variația indicelui cefalic de-a lungul secolelor, urmărirea în timp a fenomenului brahicefalizării și căutarea originii acestuia, continuitatea fondului de populație pe teritoriul României, impactul populațiilor nomade care au pătruns în țara noastră, evoluția ponderii anumitor tipuri antropologice în diferite perioade ale istoriei și distribuția lor regională, etnogeneza poporului român.

Rezultatele acestor studii minuțioase au avut o contribuție importantă la realizarea Tratatului de istorie a României și a Atlasului antropologic al României.

Cu toată activitatea febrilă desfășurată în domeniul antropologiei, Maria Cristescu nu a neglijat latura umană a lucrurilor, fiind recunoscută ca o persoană optimistă, cu o dârzenie și un spirit de echipă dezvoltat, disciplinată, cu multă încredere în colegi, un real sfătuitor și un om oricând gata de a se sacrifica pe sine pentru a-i ajuta pe cei din jur. În ultimul deceniu, după ce acad. Olga Necrasov s-a îmbolnăvit de o boală incurabilă, și-a dedicat energia îngrijirii acesteia, adesea neglijându-și sănătatea proprie pentru ca profesoarei și prietenei sale dragi să nu-i lipsească medicația esențială pentru prelungirea vieții.

În ultimii ani însă, la rândul său, dr. Maria Cristescu s-a îmbolnăvit, de asemenea, de o boală foarte gravă. A suferit mai multe intervenții chirurgicale dar și-a înfruntat chinurile cu mult curaj și demnitate. Pe măsură ce zilele treceau, știind că i se apropie sfârșitul,

preocuparea sa majoră era aceea de a asigura, chiar și după dispariția sa, o bună îngrijire pentru acad. Olga Necrasov. Ca o ironie a soartei însă, la câteva luni după dispariția dr. Maria Cristescu dintre noi, prietena sa mult iubită s-a desprins și ea de această lume, neacceptând despărțirea impusă de legile firii, sau, mai degrabă,

simțind lipsa afecțiunii și prezenței aceleia care i-a fost alături atâtea decenii din viață.

Acum, ne luăm rămas bun de la dr. Maria Cristescu, aducându-i un ultim și pios omagiu. Dumnezeu s-o odihnească în pace!

Alexandra Comșa

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Maria Cristescu, *Contribuții la studiul antropologic al unor schelete de la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului în Moldova*, Arheologia Moldovei, I, 1960, p. 129-148.

- Idem, *Die anthropologische Untersuchung des bei Salzburg (Ocna Sibiului) gefundenen, zur Petrești-Kultur gehörenden Skelette*, Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 1960.

- Maria Cristescu, Serafima Antoniu, *Contribuții la cunoașterea structurii antropologice a populației aparținând culturii Noua din Moldova*, ASU-Iași, 1962, 8, 2, p. 137-156.

- Maria Cristescu, Serafima Antoniu, Rachel Klüger, *Studiul antropologic al scheletelor de la Cioinagi-Balintești*, Studii și cercetări de antropologie, 2, 1965, 1, p. 29-42.

- Maria Cristescu, D. Botezatu, *Noi contribuții la cunoașterea populațiilor din cultura Boian*, Studii și cercetări antropologice, 1992, t. 29, p. 3-10.

- Maria Cristescu, Ana Țarcă, Maria Știrbu, P. Sevastru, O. Tudose: *Sur certains aspects des modifications diachroniques des modèles de croissance globale*, Annuaire roumain d'anthropologie, București, 1975, t. 12, p. 19-24.

- Olga Necrasov, Maria Cristescu, *Contribuții la studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocră de la Holboca-Iași*, Probleme de antropologie, 1957, III, p. 73-143.

- Idem, *Studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocră de la Brăilița*, SCIV, 1957, 8, 1-4, p. 75-88.

- Idem, *Étude anthropologique des squelettes néolithiques de Dolheștii Mari (tombe à ciste)*, ASU-Iași, 1959, 1, p. 47-60.

- Idem, *Contribution à l'étude anthropologique des squelettes des tombes à ocre, trouvés sur le territoire de la*

R. P. Roumanie, Actes du VIe Congrès International des Sciences Anthropologiques et Ethnologiques, I, Paris, 1960, p. 663-667.

- Idem, *Sur les méditerranéens du Néolithique et de l'Enéolithique Roumain*, Acta Fac. R. N. Univ. Comen., Anthropol, 1961, V, 3-6, p. 202-212.

- Idem, *Contribution à l'étude anthropologique des squelettes néolithiques de la culture Boian*, Analele științifice ale Universității "Al.I.Cuza" Iași, 7, 1961, 1, p. 53-62.

- Idem, *Contribution à l'étude anthropologique des squelettes de la culture Boian*, ASU-Iași, 1963, IX, 1.

- Idem, *Données anthropologiques sur les populations de l'âge de la pierre en Roumanie*, Homo, 16, 1965, p. 129-161.

- Idem, *Contribution à l'étude anthropologique des squelettes de la culture Boian (nécropole de Cernica) en comparaison avec d'autres séries néolithiques de la R.P.Roumanie*, Atti del VI Congr. Sci. Preist. Protoist. Roma, 1966, p. 295-298.

- Idem, *Considérations sur la durée de la vie chez les populations préhistoriques de la Roumanie*, Anthropos, 19, 1967, Brno, p. 185-187.

- Idem, *Étude anthropologique des squelettes de Trușești, datant de la fin de l'âge du bronze (Culture Noua)*, Annuaire roumain d'anthropologie, 1968, 5, p. 3-18.

- Idem, *Studiul antropologic al scheletelor de la Trușești aparținând culturii Noua*, S. C. A., 5, 1968, 1, p. 3-47.

- Idem, *Structure anthropologique des tribus néolithiques et de l'Âge du Bronze*, Fundamenta, R. B. 3, 1973, p. 137-152.

- Idem, *Sur la durée de la vie de quelques populations anciennes de Roumanie*, Anthropol. Közl., 1974, 18, p. 149-158.

- Idem, *Sur la structure anthropologique des quelques populations qui vécutent sur le territoire roumain à l'Âge du Bronze*, Thraco-Dacica, V, 1-2, 1984, p. 28-35.

- Olga Necrasov, Maria Cristescu, Serafima Antoniu, *Étude anthropologique des squelettes de Smeeni datant de l'Enéolithique et de l'Âge du Bronze*, Annuaire roumain d'anthropologie, 1, 1964, p. 19-28.

- Olga Necrasov, Maria Cristescu, D. Botezatu, Georgeta Miu, *Sur les caractéristiques anthropologiques de la population néolithiques de Cernica, appartenant à la culture Boian*, Annuaire roumain d'anthropologie, 20, 1983, p. 3-15.

- Idem, *Cercetări palcoantropologice privitoare la populațiile de pe teritoriul României*, Arheologia Moldovei, XIII, 1990, p. 173-223.

- Idem, *Aspects démographiques et caractères anthropologiques de la population néolithique de Cernavodă (Culture Hamangia)*, Annuaire roumain d'anthropologie, 20, 1983, p. 3-15.

- Olga Necrasov, Maria Cristescu, E. Floru, D. Nicolăescu-Plopșor, *Contribution à l'étude de la pathologie osseuse des populations néolithiques et enéolithiques*, ASU-Iași, 4, 1958, p. 5-14.

- Olga Necrasov, Maria Cristescu, N. Haas, C. Maxmilian, D. Nicolăescu-Plopșor, *Observații preliminare asupra materialului osteologic uman descoperit în 1956 în cimitirul neolitic de la Cernavodă*, Materiale, V, 1959.